

terséges árkot állapítottak meg. A Templomdombot körülvevő belső árkot 350–400 m hosszúnak, 2–2,5 m mélynek mutatták a fúrési eredmények. Ettől távolabb egy külső árkot is kimutattak, ennek hosszát 2 km-re becsülték, a leírás szerint félkörívben fogja át a domb környékét, mélysége 4 m. Az általa befogott terület kb. 5–6 ha. Ezen belül a hatvani kultúra 2–3 m vastag tell telepének a rétegei mutatkoztak. Ebben az előzetes közleményben vázlatos rajzokban mutatták be az eredményeket.²³

2006. november 8-án Jankovich-Bésán Dénes, Nagy Levente és Tankó Károly társaságában bejártam a lelőhelyet. A területet 2007. január és február hónapokban mértem fel. (Az illusztrációt lásd a 225. oldalon!)

A Templomdomb közvetlenül a temető felett emelkedik. Szabálytalan kerek alaprajzú, környezetéből 3–4 m-re magasodik ki. Felszíne lapos, oldala köröskörül meredek. A Ny-i és K-i oldalában egy-egy bemélyedés, egykori feljáró utak nyomai. Északi szélébe egy nagyobb gödör mélyedése nyúlik be. A plató közepén kőfeszület áll, mellette sírkő 1848-as évszámmal. A dombtető D-i széléhez közel HP-kő áll (181,3 m).

Keleti széle mellett 27×17 m nagyságú, szabálytalan alaprajzú terület erősen bolygatott, mellette két egyenes árokkal, a középkori templom feltárásának a helye. Az egyébként sík plató É-i széléhez közel van még egy kerek mélyedés. A dombtető pereme körbe élesen mutatkozik, több helyen 10–20 cm-re kimagasodik, valószínűleg a körítőfal nyoma, amelyet Majcher Tamás említ.

A domb pereme alatt, 2–3 méterrel alacsonyabb szinten, a domboldalon erősen elmosódott, de jól felismerhető terasz fut körbe, amely csak az említett két bemélyedésnél szakad meg. A terasz rézsújának alja a domb aljáig ér le, innen már a sík szántófield, illetve a temetőkerítés melletti füves terület kezdődik. A K-i domboldalon az említett terasz felett van még egy rövid, 10 m hosszú kis külön terasz. A dombtető átmérője É–D irányban 65, K–Ny irányban 62 m. Jelenlegi formáját bizonyára a középkori templommal kapcsolatban, vagy talán újabb korban alakították ki.

A domb ÉNy-i alja a temető kerítésénél végződik. A temető területe, amely az őskori telep része lehetett, kissé szabálytalan téglalap alakú, drótkerítés veszi körbe. A sírok miatt az eredeti felszín sokat változhatott, nagy vonalakban azonban megőrizte a domb alakját. A dombtető eredeti szélét a halottasház, a kis kápolna és az ezekkel egy vonalban kiugró rézsús tereplépcső jelzi. Ettől a vonaltól lefelé hirtelen meredekké válik a terület. A temetőnek a Templomdomb felé eső fele teljesen sík. A temetőkerítésen kívül K felé a domboldal törés

nélkül folytatódik, a DNy-i oldalon azonban meredek rézsú kíséri kívülről a kerítést, majd itt is a szántófield következik. Az ásatások, a talajfúrások és a két árok helyének a rajzba való beszerkesztése a részletrajzok alapján későbbi feladat lesz.

NOVÁKI GYULA

166. Hollád, Holládi csomópont

(Somogy megye) B

2007 áprilisában régészeti felügyeletet láttunk el az M7 autópálya építése közben a Holládi csomópont C-ágában, ahol öt régészeti objektum került elő, melyek a középső bronzkori kisapostagi kultúra leletanyagát őrizték meg. A leletanyag döntő része kerámiatöredék, kevés patics, állatcsont, kőeszköz került elő. Az objektumok két csoportban helyezkedtek el, egymástól kb. 150 m-re.

Munkatársak: Balla Krisztián, Cserép Tamás, Ferencz Bálint és Nyári Zsolt.

NÉMETH PÉTER GERGELY

167. Hollád, körforgalom

(Somogy megye) U, R, B, Á

A területen körforgalom és az ehhez kapcsolódó útkorrekció megépítésére került sor. Ennek munkálatait felügyeltük, aminek során a felszíntől 80–100 cm-re objektumokat észleltünk, melyeket 2007. augusztus 6. és szeptember 21. között tártunk fel.

A körforgalom területén egy a 10–11. századra datálható település néhány maradványát: egy előtér-gödörrel és csak gyengén átégett tüztérrel rendelkező tüzelőberendezést, egy lekerekített sarkú téglalap alakú, két ágas, szelemenes szerkezetű épületet és egy biztosan, két feltételezhetően erre az időszakra datálható gödröt találtunk. Két őskori, a dunántúli vonaldíszes kultúra időszakából származó objektum is volt ezen a területen.

Ettől a területtől jelentősen északabbra, az útkorrekció ÉK-i és ÉNy-i oldalán egy késő Árpád-kori, 13–14. századi település maradványait találtuk meg: 44 objektum biztosan, kb. 30 feltételelesen erre a korszakra tehető. A területtől ÉK-re régészeti lelőhely található (Balatonszentgyörgy, Almási úti dűlő 3.), ahol elszórt településnyomok voltak ebből a korszakból. Ettől még délkeletre igen nagy mennyiségű kerámiát találtunk a terepbejárás során. Megállapítható, hogy nagy kiterjedésű középkori lelőhelyről lehet szó, amelynek változó intenzitása – a középkori településszerkezet sajátosságai mellett – erős lekopottságának köszönhető. A körforgalom területén lévő nagyszámú, sűrűn elhelyezkedő, de sekély objektum erős lekopottságra utal. A középkoriak mellett néhány őskori objektum is volt ezen a területen. Három objektum a lengyeli kultúra, egy a Somogyvár–Vinkovci-kultúra időszakára keltezhető.

A terület déli részén, az útkorrekció DNy-i és DK-i sarkában őskori objektumok kerültek elő. Ezek jelen-

23 Régészeti Kutatások Magyarországon – Archaeological Investigations in Hungary 2003. Budapest, 2004. 230.; BÁCSMEGI G. – SÜMEGI P.: Héhalom-Templomdomb bronzkori tell geoarchaeológiai vizsgálata. ComArchHung 2005. 167–174.

tős része a dunántúli vonaldíszes kultúra időszakára datálható. Néhány kisebb-nagyobb gödör mellett egy nagyméretű, szabálytalan alakú objektumot találtunk ebből az időszakból. A lengyeli kultúra időszakához több, viszonylag sok leletanyagot tartalmazó gödör tartozott. Egy objektum a késő bronzkorra, a késő halomsíros-kora urnamezős idősziakra datálható. Találtunk egy zsugorított őskori sírt is, amelynek pontos kora – melléklet hiányában – nem volt megállapítható. Előkerült egy nem szabályosan eltemetett, csak gödörbe dobott, szintén ismeretlen korú csontváz is.

Munkatársak: dr. Honti Szilvia, Németh Péter régészek, Ambrus Edit, Balla Krisztián, Cserép Tamás, Gál Zoltán, Nyári Zsolt technikusok.

MOLNÁR ISTVÁN

168. Hortobágy határa

(Hajdú-Bihar megye) U, R, Sza, N

A Hortobágyi Nemzeti Park 72 km elektromos légkábel cserélt földkábelre a „Natura 2000” program keretében. A tervezett nyomvonal több régészeti lelőhelyet érintett a település határában. A térinformatikai méréseket és feldolgozást az Archeodata Bt. végezte.

Halastó: A Hortobágy-folyótól K-re, az Óhati-tavak és a Hortobágyi-halastó által bezárt különösen védett ősgyep területén 2007. szeptember 24–28. között végeztük a feltárást. A kivitelezési munkák közben az érintett szakaszon 10–12 sötét objektum feltárását észleltük a kábelárok oldalában és sok őskori/neolitik kerámiadarabot, állati csontokat találtunk a kitermelt földben. A nyomvonal közel 300 m hosszan haladt keresztül az újkőkori telepen. Feltártuk a telep 8 objektumát, melyek közül 7 gödörnek, 1 kútnak bizonyult. A 3 m átmérőjű, kerek, befelé szűkülő falú kútnál semmiféle tartószerkezetet nem tudtunk megfigyelni. A gödrök változó mélységűek és méretűek voltak, két esetben vörös, átégett réteget lokalizáltunk. Leletanyaguk nagyon gazdag, rengeteg kerámiatöredéket, állatcsontot, paticsdarabot, kerámiaorsógombot, obszidiánt találtunk.

Kungyörgy-pusztá: A 33. sz. műút D-i oldalától 30 m-re, 2007. július 23. és szeptember 11. között végeztük a feltárást. A lelőhely védett legelőn helyezkedik el egy hosszan elnyúló alacsony földháton. A kivitelezési munkák közben 30–40 sötét objektum feltárását észleltük a kábelárok oldalában és sok római császárkori (szarmata) kerámiadarabot, állati csontokat és paticsot találtunk a kitermelt földben. A nyomvonal közel 600 m hosszan haladt keresztül a szarmata telepen. Feltártunk egy neolitik, 1 rézkori, 133 szarmata objektumot. A megfigyelt jelenségek közül 2 sír, 4 épület, 2 nyílt tűzhely, 2 árok, 21 cölöplyuk és 101 gödör. A neolitik cölöphely 0,8 m nagyságú, kerek, sekély, egyenes falú. Az egyik sír rézkori, melyet egy szarmata méhkas alakú gödör elvágott. A kerek sírgödörbe helyezett zsugorított csontváz koponyája és két sípcsontja maradt meg, mellékletként két edény és ételáldozatot tettek a halott

mellé. A szarmata lakóházak félig földbe mélyített, felmenőfal nélküliek. Formájuk négyzetes, alapterületük kb. 2–4×4–6 m, kemence nyomát nem észleltük, de a padlón mindig jól megfigyelhető volt a nyílt tűzhely erősen kiégett nyoma, egyes lakóházak padlójában különböző méretű karólyukakat figyeltünk meg, melyek a tetőszerkezetet tartották. A házak betöltésében kevés leletanyagot találtunk: edénytöredéket, állatcsontot, patics és vaseszközök töredékét. Az objektumok legnagyobb része méhkas alakú gödör, melyek általában 1–2 m átmérőjűek és 0,4–2 m mélyek voltak. Néhány gödör alján vörös, átégett réteget találtunk, ezekben az objektumokban az állatcsontok aránya megnőtt. A településen előkerült leletanyag összetétele nagyjából megegyezik a hasonló korú falvak szokásos leleteivel. A kerámia legnagyobb részét a különböző méretű, kézi korongon készült, homokkal soványított fazekak töredékei alkotják. Formájuk és méretük nagyon változatos. A kisméretű pohárkától a hombárig minden megtalálható. Színük a vörössárgától a barnán át a szürkéig változott. A két árok É–D-i irányú, sekély, rézsús falú és egyenes aljú. A valószínűleg rabolt szarmata férfisír D–É-i tájolású, nyújtott csontvázas volt, melynek nagy részét megsemmisítették. A jobb felkar és a bal lábszárcsont maradt a helyén. A sírgödör lekerekített sarkú, téglalap alakú, sekély volt. Melléklete: a lábánál kisméretű edényke és a kitermelt földhányóból vastárgy és bronzfibula töredéke.

Szettyénes-major: A 33. sz. műút É-i oldalától 50 m-re, a Hortobágyi ÁG elhagyott, leégett területén 2007. szeptember 14–24. között végeztük el a feltárást. A lelőhely védett legelőn helyezkedik el, egy alacsony földháton. A kivitelezési munkák közben 30–40 sötét objektum feltárását észleltük a kábelárok oldalában és sok szarmata kerámiadarabot, állati csontokat és paticsot találtunk a kitermelt földben. A nyomvonal közel 300 m hosszan haladt keresztül a lelőhelyen. Feltártunk 13 neolitik, 20 szarmata és 4 népvándorlás kori objektumot. A megfigyelt jelenségekből 11 cölöplyuk, 1 rövid árok, 2 épület, 1 kemence, 1 nyílt tűzhely és 21 gödör. Az egyik népvándorlás kori gödör funkciója kérdéses, mely 1,3×1,6 m nagyságú, négyzetes alakú, változó mélységű, melyben rendszertelenül lemélyedéseket találtunk és a gödör alján tűzhelynyomokat észleltünk. Leletanyag mind a három korból szegényes: kevés kerámiatöredék, állatcsont, paticsdarab, vaseszköz korrodált darabja, őrlő- és fenőkő.

KOLOZSI BARBARA

169. Hosszúhetény, római katolikus templom

(Baranya megye) Kú

2007 folyamán régészeti felügyeletet végeztem a sekrestye felújítási munkálatainál. A sekrestye bővítésének alapárkában korábbi épület maradványát, vagy egyéb régészeti objektumot nem találtam. A sekrestye szennyvízvezetékének ásott árókban jól látható volt, hogy a